

ISSN (Print) 2616-678X
ISSN (Online) 2663-1288

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің

ХАБАРШЫСЫ

BULLETIN

of L.N. Gumilyov
Eurasian National University

ВЕСТНИК

Евразийского национального
университета имени Л.Н. Гумилева

ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Серия **ФИЛОЛОГИЯ**
PHILOLOGY Series

№2(131)/2020

1995 жылдан бастап шығады

Издается с 1995 года

Founded in 1995

Жылына 4 рет шығады

Выходит 4 раза в год

Published 4 times a year

Нұр-Сұлтан, 2020

Nur-Sultan, 2020

Нур-Султан, 2020

Бас редакторы **Дихан Қамзабекұлы**
филология ғылымдарының докторы, ҚР ҰҒА академигі, Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан,
Қазақстан

Бас редактордың орынбасары **Шолпан Жарқынбекова**
филология ғылымдарының докторы, проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан

Редакция алқасы

Аскер оғлы Рамиз	ф.ғ.д., проф., Баку мемлекеттік университеті, Баку, Әзірбайжан
Ақматалиев Абдылдажан	ф.ғ.д., проф., Қырғызстан Ұлттық ғылым академиясы, Бішкек, Қырғызстан
Аймұхамбет Жанат	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Бахтикиреева Улдана	ф.ғ.д., проф., Ресей халықтар достығы университеті, Мәскеу, Ресей
Беженару Людмила	ф.ғ.д., проф., Яссы мемлекеттік университеті, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргүл	ф.ғ.к., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Біжкенова Айгүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жақыпов Жантас	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Журавлева Евгения	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Жан Динжиң	PhD, проф., Миньцзу университеті, Пекин, Қытай
Ескеева Мағрипа	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Ержласун Гүлжанат	PhD, проф., Хаджи Байрам Вели университеті, Анкара, Түркия
Қасқабасов Сейіт	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Негимов Серік	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нұрғали Қадиша	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Нуриева Фануза	ф.ғ.д., проф., Қазан федералды университеті, Қазан, Татарстан, РФ
Райхл Карл	ф.ғ.д., проф., Бонн университеті, Бонн, Германия
Рахманов Носимхан	ф.ғ.д., проф., Ә. Науаи атындағы Ташкент өзбек тілі және әдебиеті мемлекеттік университеті, Ташкент, Өзбекстан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Тіл және халықаралық білім бойынша бірлескен ұлттық комитеті, Вашингтон, АҚШ
Сәтенова Серіккүл	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тәжібаева Сәуле	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Тұрысбек Рақымжан	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Хисамитдинова Фирдаус	ф.ғ.д., проф., Уфа федералды зерттеу орталығы, Уфа, Башқұртстан, РФ
Чернявская Валерия	ф.ғ.д., проф., Лингводидактика жоғары мектебі, Санкт-Петербург, Ресей
Шәріп Амантай	ф.ғ.д., проф., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Шәріпова Гүлбану	ф.ғ.к., доцент м.а., Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ, Нұр-Сұлтан, Қазақстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгей университеті, Измир, Түркия
Янковски Хенрих	PhD, проф., А. Мицкевич атынд. Польша университеті, Познань, Польша

Редакцияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қ. Сәтбаев к-сі, 2, 402 каб.

Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Г.Е. Базылхан

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы. ФИЛОЛОГИЯ сериясы
Меншіктенуші: ҚР БжҒМ «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті» ШЖҚ РМК
ҚР Ақпарат және коммуникациялар министрлігінде 27.03.2018 ж. №16996-Ж тіркеу куәлігімен тіркелген.
Мерзімділігі: жылына 4 рет. Тиражы: 25 дана. Басуға 08.06.2020 ж. қол қойылды.
Типографияның мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қ., Қажымұқан к-сі, 13/1,
тел.: +7(7172)709-500 (ішкі 31-413)

© Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті

Editor-in-Chief Dikhan Kamzabekuly

Doctor of philology, academician of NAS RK, L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Deputy Editor-in-Chief Zharkynbekova Sholpan

Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov Eurasian National University, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial board

Asker ogly Ramiz	Doctor of philology, Prof., Baku State University, Baku, Azerbaidzhan
Akmataliyev Abdildajan	Doctor of philology, Prof., National Academy of science of KR, Bishkek, KR
Aimukhambet Zhanat	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bakhtikireeva Uldanai	Doctor of philology, Prof., RUDN University, Moscow, Russia
Beisembayeva Zhanargul	Can. of philology, L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Bezhenaru Lyudmila	Doctor of philology, Prof., University UAIC, Iasi, Romania
Bizhkenova Aigul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Chernyavskaya Valeriya	Doctor of philology, Prof. Higher school of linguodidactics and translation, Saint Petersburg, Russia
Erzhiasun Güljanat	PhD, Prof., Hasi Bayram Veli University, Ankara, Turkey
Yeskeyeva Magripa	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Henryk Jankowski	PhD, Prof., Adam Mickiewicz University, Poznan, Poland
Kaskabassov Seit	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Khisamitdinova Firdaus	Doctor of philology, Prof., UFRK RAS, Ufa, Bashkortostan, RF
Metin Ekiji	PhD, Prof., Ege University, Izmir, Turkey
Negimov Serik	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurgali Kadisha	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Nurieva Fanuza	Doctor of philology, Prof., Kazan Federal University, Kazan, Tatarstan, RF)
Reichl Karl	Doctor of philology, Prof., University of Bonn, Bonn, Germany
Rakhmanov Nasimhon	Doctor of philology, Prof., Tashkent State University of Uzbek language and literature, Tashkent, Uzbekistan
Rivers William Patrick	PhD, Prof., Joint national Committee on languages and international education, Washington, USA
Satenova Serikkul	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharip Amantay	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Sharipova Gulbanu	Can. of philology, as. Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Tazhybayeva Saule	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Turysbek Rakymzhan	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhakypov Zhantas	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan
Zhang Dingjing	PhD, Prof., Minzu University of China, Beijing, China
Zhuravleva Yevgeniya	Doctor of philology, Prof., L.N. Gumilyov ENU, Nur-Sultan, Kazakhstan

Editorial address: 2, Satbayev str., of. 402, Nur-Sultan, Kazakhstan, 010008

Tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Executive editor, computer layout: G. Ye. Bazylkhan

Bulletin of L.N. Gumilyov Eurasian National University PHILOLOGY Series

Owner: Republican State Enterprise in the capacity of economic conduct «L.N. Gumilyov Eurasian National University» Ministry of Education and Science of the Republic of Kazakhstan

Registered by Ministry of Information and Communication of the Republic of Kazakhstan. Registration certificate No 16996-Ж from 27.03.2018

Periodicity: 4 times a year Circulation: 25 copies. Signed in print: 08.06.2020

Address of printing house: 13/1 Kazhimukan str., Nur-Sultan, Kazakhstan 010008; tel.: +7(7172) 709-500 (ext. 31-413)

© L.N. Gumilyov Eurasian National University

Главный редактор **Дихан Камзабекулы**
доктор филологических наук, академик НАН РК, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Зам. главного редактора **Шолпан Жаркынбекова**
доктор филологических наук, проф., ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан

Редакционная коллегия

Аскероглы Рамиз	д.ф.н., проф., Бакинский государственный университет, Баку, Азербайджан
Акматалиев Абдылдажан	д.ф.н., проф., Национальная академия наук КР, Бишкек, Киргизия
Аймухамбет Жанат	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бахтикиреева Улданай	д.ф.н., проф. Российский университет дружбы народов, Москва, Россия
Беженару Людмила	д.ф.н., проф. Ясский государственный университет, Яссы, Румыния
Бейсембаева Жанаргуль	к.ф.н., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Бижкенова Айгуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жакыпов Жантас	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Жан Динжин	PhD, проф., Китайский университет Миньцзу, Пекин, Китай
Журавлева Евгения	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ескеева Магрипа	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Ержласун Гульжанат	PhD, проф. Университет Хаджи-Байрам Вели, Анкара, Турция
Каскабасов Сеит	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Негимов Серик	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нургали Кадиша	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Нуриева Фануза	д.ф.н., проф., Казанский федеральный университет, Казань, Татарстан, РФ
Райхл Карл	д.ф.н., проф., Боннский университет, Бонн, Германия
Рахманов Насимхон	д.ф.н., проф., Ташкентский государственный университет узбекского языка и литературы имени А. Навои, Ташкент, Узбекистан
Риверс Уильям Патрик	PhD, проф., Совместный Национальный комитет по языкам и международному образованию, Вашингтон, США
Сатенова Сериккуль	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Тажibaева Сауле	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Турьисбек Рахимжан	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Хисамитдинова Фирдаус	д.ф.н., проф., УФИЦ РАН, Уфа, Башкортостан, РФ
Чернявская Валерия	д.ф.н., проф., Высшая школа лингводидактики и перевода, Санкт-Петербург, РФ
Шарип Амантай	д.ф.н., проф., ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Шарипова Гульбану	к.ф.н., и.о. доцента, ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, Нур-Султан, Казахстан
Экиджи Метин	PhD, проф., Эгейский университет, Измир, Турция
Янковский Хенрих	PhD, проф., Университет имени Адама Мицкевича в Познани, Познань, Польша

Адрес редакции: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. К.Сатпаева, 2, каб. 402
Тел.: +7(7172) 709-500 (вн. 31-413)

E-mail: vest_phil@enu.kz

Ответственный редактор, компьютерная верстка: Г.Е. Базылхан

Вестник Евразийского национального университета имени Л.Н. Гумилева. Серия ФИЛОЛОГИЯ
Собственник: РГП на ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
Зарегистрирован Министерством информации и коммуникаций РК под номером №16996-Ж от 27.03.2018 г.
Периодичность: 4 раза в год. Тираж: 25 экземпляров. Подписано в печать 08.06.2020 г.
Адрес типографии: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Кажымукана, 13/1, тел.: +7(7172)709-500
(вн. 31-413)

© Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева

Мазмұны

Фольклор және әдебиеттану

<i>Амангазықызы М.</i> Қазақ прозасындағы астана образы	8-15
<i>Андасова М.М.</i> Жаһандық контекстегі классикалық жапон әдебиеті («Гэндзи хикаясы» негізінде)	16-21
<i>Демесинова Л.М.</i> «Архетип» ұғымының кейбір теориялық аспектілері	22-29
<i>Ердембеков Б.А., Султанғалиева О.Қ.</i> Мейірхан Ақдәулетұлы поэзиясындағы идеялық-көркемдік ізденістер	30-36
<i>Звонарёва Л.У., Звонарёв О.В.</i> «Күміс ғасыр» әйел ақындарының шығармашылығындағы Шығыс мифологиялық сарындары.....	37-46
<i>Зиоллаева А.Қ., Балтымова М.Р.</i> Мұқағали Мақатаев поэзиясындағы интермәтіндік көріністер	47-52
<i>Сатбаева А.Б.</i> XX ғасырдағы америка және қазақ әдебиетіндегі маскулиндік стереотиптер	53-61
<i>Таджиев Х.Х., Қортабаева Г.Қ.</i> “Қазыналы Оңтүстік” көптомдығындағы Нұралы Нысанбайұлының әдеби мұрасы	62-70
<i>Ташимбаева С.Ж.</i> Ақтамберді Сарыұлы толғауларының элеуметтік-психологиялық мәнін зерделеу	71-76

Лингвистика және әдістеме

<i>Ақынова Д.Б., Баекеева Ж.Х.</i> Қостілділер сөйлеуіндегі грамматикалық интерференция	77-86
<i>Алдабердіқызы А., Аязбаева А.М.</i> Оқу сауаттылығы: анықтамалары мен қолданыс аясы	87-93
<i>Балабекова Қ.Ш.</i> Тұрмыс-салт ертегілеріндегі мақал-мәтелдердің этнолингвистикалық сипаты	94-100
<i>Есентемирова А.М.</i> Иллокутивті әсер - көркем аударма сәйкестігінің өлшемі	101-112
<i>Кожрахметова Г.А., Тажиббаева С.Ж.</i> Қазақ тіліндегі «шолпы» атауының аударылу ерекшеліктері	113-120
<i>Қамзабекұлы Д.</i> «Рухани жаңғыру» - адамзаттық құндылық	121-127
<i>Өтелбай Г., Әшенова А.</i> Тілді оқыту және ОӘК: жетілдіру ізденісі	128-134
<i>Рахимбаева Г.К.</i> Тарихи жырлардың тілдік ерекшеліктері	135-142

Contents

Folklore and Literary Studies

<i>Amangazykyzy M.</i> The image of capital in the Kazakh prose	8-15
<i>Andassova M.M.</i> Classical Japanese Literature in the Global Context (on Genji monogatari)	16-21
<i>Demessinova L.M.</i> Some theoretical aspects of the concept «archetype».....	22-29
<i>Yerdembekov B.A., Sultangalieva O.K.</i> Ideological and artistic searches in the poetry of Meyrkhan Akdauletuly	30-36
<i>Zvonareva L.M., Zvonarev O.</i> Mythological motifs of the East in the works of Silver age poetess	37-46
<i>Zinollaeva A.K., Baltymova M.R.</i> The manifestation of intertextuality in the poetry of Mukagali Makatayev	47-52
<i>Satbayeva A.B.</i> Masculine stereotypes in American and Kazakh literature of the XX century	53-61
<i>Tadzhiyev Kh.Kh., Kortabayeva G.K.</i> Literary heritage of the Nurali Nysanbaiuly in the multivolume “Kazynaly Ontustik”	62-70
<i>Tashimbayeva S.Zh.</i> Study of the socio-psychological significance of the tolgau Aktamberdi Saryuly	71-76

Linguistics and methodics

<i>Akynova D.B., Bayekeyeva Zh.Kh.</i> Grammatical interference in bilingual speech	77-86
<i>Aldaberdikyzy A., Ayazbayeva A.M.</i> Reading literacy: definitions and implications.....	87-93
<i>Balabekova K.Sh.</i> Ethnolinguistic character of proverbs and sayings in everyday tales	94-100
<i>Yessentemirova A.</i> Illocutionary influence as the criterion of literary translation authenticity	101-112
<i>Kozhakhmetova G.A., Tazhibayeva S.Zh.</i> Peculiarities of translation of Kazakh jewelry “sholpy”	113-120
<i>Kamzabek-uly D.</i> “Ruhani Zhangyru” – a common value	121-127
<i>Otelbay G., Ashenova A.</i> Teaching language and EMC: the ways of improvement	128-134
<i>Rakhimbayeva G.K.</i> Linguistic features of historical epics	135-142

Содержание

Фольклор и литературоведение

<i>Амангазыкызы М.</i> Образ столицы в казахской прозе	8-15
<i>Андасова М.М.</i> Японская классическая литература в глобальном контексте (на материале «Повести о Гэндзи»)	16-21
<i>Демесинова Л.М.</i> Некоторые теоретические аспекты понятия «архетип»	22-29
<i>Ердембеков Б.А., Султангалиева О.К.</i> Идеино-художественные искания в поэзии Мейрхана Акдаулетулы	30-36
<i>Звонарёва Л.У., Звонарёв О.В.</i> Мифологические мотивы Востока в творчестве поэтесс Серебряного века	37-46
<i>Зиоллаева А.К., Балтымова М.Р.</i> Проявление интертекстуальности в поэзии Мукагали Макатаева	47-52
<i>Сатбаева А.Б.</i> Маскулинные стереотипы в американской и казахской литературе XX века	53-61
<i>Таджиев Х.Х., Қортабаева Г.К.</i> Литературное наследие Нуралы Нысанбайулы в многотомнике “Казыналы Онтустик”	62-70
<i>Ташимбаева С.Ж.</i> Изучение социально-психологической значимости толгау Ақтамберды Сарыулы	71-76

Лингвистика и методика

<i>Акынова Д.Б., Бакеева Ж.Х.</i> Грамматическая интерференция в речи билингов	77-86
<i>Алдабердіқызы А., Аязбаева А.М.</i> Читательская грамотность: определения и сфера употребления	87-93
<i>Балабекова К.Ш.</i> Этнолингвистический характер пословиц и поговорок в бытовых сказках	94-100
<i>Есентемирова А.М.</i> Иллокутивное воздействие как критерий аутентичности художественного перевода	101-112
<i>Кожаметова Г.А., Тажимаева С.Ж.</i> Особенности перевода названия казахского украшения «шолпы»	113-120
<i>Камзабек-улы Д.</i> «Рухани жангыру» - общечеловеческая ценность	121-127
<i>Отелбай Г., Ашенова А.</i> Языковое обучение и УМК: пути совершенствования ..	128-134
<i>Рахимбаева Г.К.</i> Лингвистические особенности исторических эпосов	135-142

МРНТИ 17.07.21

А.Б. Сатбаева

*Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті,
Қарағанды, Қазақстан
(E-mail: aizhana.satbayeva@gmail.com)*

XX ғасырдағы америка және қазақ әдебиетіндегі маскулиндік стереотиптер

Аннотация. Мақалада өзекті мәселелердің бірі – гендерлік қарым-қатынастардың әдебиеттегі репрезентациясы қарастырылған. Гендерлік зерттеулердің ішіндегі маскулинділікке ерекше мән бере отырып, қазақ және американдық әдебиеттер негізінде зерттеуімен де өзекті. Реалистік шығармалардағы ер адам бейнелері әлем бойынша кең таралған, халық жадында жатталынып қалған әмбебап маскулиндік стереотиптерге қаншалықты сәйкес келу-келмеуі талданды. Нәтижесінде, америкалық және қазақ ер адамдарының ерекшеліктерінің, маскулиндік стереотиптер бойынша олардың айырмашылықтарының ділдік, мәдени, тарихи, саяси, діни, ұлт философиясы сияқты факторлармен байланыстылығы анықталды.

Түйін сөздер: гендерлік қатынастар, гендерлік зерттеулер, маскулинділік, маскулиндік стереотип, діл, ұлттық философия.

DOI : <https://doi.org/10.32523/2616-678X-2020-131-2-53-61>

Түсті: 26.02.20 / **Қайта түзетілді:** 04.04.20 / **Жарияланымға рұқсат етілді:** 08.06.20

Маскулиндік қасиеттер мен рөлдер ерлерге лайық деп есептелінеді. Маскулинділік концептісі тарих пен мәдениет аясында ерекшеленеді. Маскулиндік нормалар феминділіктен алшақ болу, ұстамды эмоция, жетістік пен мәртебеге ұмтылыс, өз-өзіне сенімділік, күш және агрессияны қамтиды.

Қазақ тілінде «ерлік» дегеніміз «күш», «батылдықты» білдіреді, яғни еркек идеалын оң атрибуттармен ассоциацияланады, егер әйел туралы ол «қиындықтарды ерше көтере білді» деп айтатын болса, бұл әйел адамға тән қасиеттерге оң баға береді. Алайда егер біз «маскулинді әйел» деп айтатын болсақ, бұны біз «еркекшора әйел» деп түсінеміз. «Нәзік еркек» сөзі мүлдем нашар естіледі. Сонымен, психологиялық сөздікте берілген анықтамаға жүгінсек, «Маскулинділік (masculus) және феминділік (feminus) — бұл ерлер мен әйелдерге тән соматикалық, психологиялық және мінез-құлық қасиеттері туралы нормативтік түсінік, жыныстық рөлдерді саралаумен байланысты жыныстық символизм элементі» [1].

Маскулиндік стереотиптер ерлерге тән мінез-құлық, жүріс-тұрыс, әдеп нормалары негізінде қоғаммен қалыптастырылады. Бұқаралық сана бойынша ерлерге тән болып агрессияшылдық, доминанттылық, өнертапқыштық, өзіне деген сенімділік, тәуелсіздік, батылдық, дөрекілік, белсенділік, ойлау логикасы сияқты қасиеттер есептеледі.

Гендерлік қатынастарды әдебиет аясында зерттеу әлі қарастырыла, зерттеле қоймаған аса маңызды мәселелерді зерттеуге мүмкіндік беретіні сөзсіз.

Жұмыстың өзектілігі маскулиндік стереотиптердің бір уақытта жазылған екі бөлек елдің әдебиетінде көрініс табу ерекшеліктерін зерттеумен айқындалады. Зерттеуге америкалық үздік әдеби туынды Х. Арноудың «The Dollmaker» («Қуыршақшы») мен қазақ әдебиетіндегі көрнекті романдардың бірі С. Мұқановтың «Ботагөзі» таңдалды. Басты кейіпкерлері ер адамдар болып табылатын бұл екі романның өзіндік проблематикасы бар және оларға қатысты көптеген ғылыми мақалалар, сыни-пікірлер жазылған.

Зерттеудің мақсаты – «The Dollmaker» («Қуыршақшы») және «Ботагөз» романдары

материалында әмбебап маскулиндік таптаурындарды салыстыра отырып, ерекшелік себептерін анықтау.

Қоғам санасында қалыптасқан маскулиндік стереотиптерге таңдалған Х. Арноудың «Қуыршақшы» және С. Мұқановтың «Ботагөз» романдарындағы ер адам бейнелерінің сәйкестігін талдаймыз.

1) «*Ер адам – отбасын асыраушы, үй шаруасына, бала тәрбиесіне араласпайды / Men are breadwinners*»:

Америкалық және қазақ дүниетанымында ер адам отбасы асыраушысы, түзде еңбек етіп, кәсіппен айналысқан деген ежелгі маскулиндік стереотип ХХ ғасырда да өзектілігін жоғалтпағанына әдебиет арқылы көз жеткізуге болады. Американдық жазушы Х. Арноу «Қуыршақшы» романында әйел мен ер адамның рөлдері белгіленген дәстүрлі отбасы үлгісі ерекше бейнеленген. Бас кейіпкер Кловистің отбасы асыраушысы рөліндегі айқын бейнесін Гертиге Детройттан жазған хатынан көре аламыз: “*Well, Gertie, I passed the army. But they didn't want me... I come to Detroit. I got a job that suits me. It pays good. I sold the truck. I will send you more when I have a pay day. Now, don't be stingy, Gertie. Buy what you need. You and the children needs clothes. I want you not to have it so hard*” [2, 324 б.]. Әскерге алынбай, Детройтқа ақша табу мақсатымен кеткен Кловистің әйелі мен балаларына ақша жіберіп, жағдайларын ойлауы отбасындағы ер адамның орнын суреттейді. Ер адамның үй шаруасына жоқ екені, оның бірден бір әйелдің міндеті екенін автор Гертидің анасының наразылығы арқылы береді: *He ain't got nobody to cook him a decent bite a victuals. He could be took in th army, an you'd never see him agin. An what does yer mom do?*” [2, 365 б.]. Қоғамда бұрыннан қалыптасқан үйдегі міндет бөлінісі бойынша, ер адам материалдық жағынан отбасын қамтамасыз етуге, әйел адам үй тірлігіне және бала тәрбиесіне жауапты болды. Жоғарыдағы мысалдан ер адамның үй шаруасына жоқ екенін көрсек те, бала тәрбиесіне мүмкіндігінше қатысқан әкені бейнелеу арқылы Х. Арноу бұл стереотипке барлығының сәйкес келе бермейтінін жеткізді. Мысалы, *Clovis had brought the fun—trips in the coal truck, the river in summer, grape hunting in the fall* [2, 483 б.] деген жолдардан Кловис балалармен аңға, суға барып бірге уақыт өткізетіндерін байқаймыз. Әкенің бала тәрбиесіне араласуынан ер адамды жаңа қырынан танытты. Ер адамның отбасы ретінде отбасы қамын ойлап, оларға қамқор болуын мына үзіндіден де көре аламыз: “*I wanted you to have what you wanted, Gert. It was jist—jist that I didn't see no way a saven up fer a farm, an I hated to see you an thyoungens a workenan a heavin*” [2, 113 б.].

«Қазақ отбасында ер баланы ерекше қадірлеген, тіпті, оның алғашқы рет атқа мінгенін де, бір жаққа жолаушы жүргенін де, алғашқы рет шаруашылыққа араласуын да шашу шашып, қуанышпен атап өтетін, «тоқым қағар», «тырнақ алдысы» деп жақын туыстары мен көрші-қолаңдарын шақырып кішігірім той-томалағын жасайтын» [3, 62 б.]. Өсе келе, қазақ отбасыларында да ер адамға отағасы, отбасы қорғаны, асыраушысы міндеті жүктеледі. «Ботагөз» шығармасында да үй шаруасымен айналысқан ер адам көрінісі мүлдем жоқ, дегенмен С. Мұқанов Асқар образы арқылы отбасына деген ерекше махаббаты бар ер адамды бейнелейді. *Сенен өтінішім: мені уайымдама! Жүдеме! Амантайды күт. Денсаулығыңды сақта. Қызыл жсалаулық матаңды даярлай бер. Қызғалдақтай жсайнайтын күнің жақын! Ал, жаным Ботам! Қош... Амантайды мен үшін сүй!..*

Жанындай жолдас – Асқар» [4, 424 б.] деген Асқардың Ботагөзге жазған хаты егер түрмеде отырып, қолы байлаулы болмаса, әйелін де бақытты ететіні, ұлына да қамқор болатыны көрініп-ақ тұр. Ауылдағы қазақ отбасыларында ерлер түзде жүріп, жарлары мен балаларына көңіл бөлулері аздау екені бұл стереотиптік түсінікті растайды, дегенмен жазушы «саған шын жарлық, Амантайға шын әкелік ықыласымды дәл өзіңдей ғып ұқтыратын сөз табар ма едім, қайтер едім?» деген Асқардың, ер адамның әйел мен балаға көңілінің маңыздылығын ерекшелеп отыр [4, 419 б.].

2) «Ер адам – өктем, көшбасшы / Men are dominant, leaders»:

Гегемонды маскулинділік «нормативтік» үлгі және маскулиндік идеал ретінде ұсынылады. Сәйкесінше, ерлер гегемонды маскулинділік стандарттарына сәйкес келуге тырысады. Бұл қасиет ер адамның нәзік жандылардан үстем, өктем екендігін білдіреді. Гендерлік иерархияда әйел мен ер адамдардың орындары стереотиптер негізінде қалыптасты деуге болады, дәл солай ер адамның доминант болуы «ер адам – жауынгер, күшті, көшбасшы, асыраушы» тәрізді стереотиптермен қабысып жатыр. Бұл әмбебап стереотип америкалық және қазақ қоғамдарының екеуіне де тән болып келеді. «Қуыршақшы» романындағы доминант еркек бейнесі шешім қабылдау мәселесінде айқын ашылған: *Reuben studied her a time in silence, afraid to believe. "Pop wouldn't like it," he said at last* [2, 151 б.]. Бұдан әйелдің қанша арманы, иелік сатып алу ойы болса да, күйеуіне ұнамайды деген сөз отбасында кімнің шешім қабылдайтынын көрсетеді.

XX ғасырда қазақ қоғамы да америкалық қоғам сияқты патриархалдық қоғам болды. Әр қазақ отбасыларындағы ер адам басымдылығы оған деген асқақ құрмет пен әйел адам бағыныштылығы арқылы ұсынылғанын «Ботагөз» романынан көз жеткізуге болады. XX ғасырдың басында Ресей боданында болған қазақ елінде ерлердің үстемділігі отбасылық құрылымда да ер балаларды жоғары қою арқылы берілген: *«әуелі ұлдар оқып, содан пайда көріп, аузымыз тұшысын, содан кейін қызды оқытармыз» – деп, жауап берді* [4, 12 б.]. Күйеулері бірінші дүниежүзілік соғысқа тыл жұмысына алынып, одан қайтпаған заманда әйелдерін тоқал етіп алғандар болды, бірақ тойымсыз бай-болыстардың жас қыздарды қалыңмалға олардың қалауынсыз алу да ер адам өтемдігінің бір көрінісі болып табылады: *Итбайға недәуір уақыт қарап отырған Амантайға келген ой: «Аждаһадай аранын ашқан екен, жауыз. Ниеті кеткен екен. Сорлы баланың үстіне қара албасты төнген екен. Ойға алғанын орындамай қоймайды бұл жауыз. Уа, сорлы бала, басыңа не күн туады? Күн туса саған кім пана бола алады! Қасқырдың аузына түскен лақтай дыбыстауға әлің келмей кете барасың ба?»* [4, 130 б.]. Амантайдың бұл ішкі монологынан ондай ер адамдарды қасқырға, әйелдерді лаққа теңей отыра, доминант ер адам стереотипі қазақ қоғамындағы ер адамдарға да сәйкестігін анық байқаймыз.

3) «Ер адам – физиологиялық берік, күшті / Men are physically strong»:

Елдің қорғаушысы, көшбасшы, жауынгер, жаужүрек батыр сияқты «күштілік, мықтылық» эталонына лайық стереотипті образдар барлық ұлттарға тән болғандықтан әмбебап. Атап айтқанда, әдебиеттегі американдық және қазақ қоғамдарында, сәйкесінше бірінші дүниежүзілік соғыс пен ұлт-азаттық көтеріліс кезінде ел намысын қорғаған ерлердің батырлығы әрдайым ерекше бағаланғаны хақ. Мысалы, Х. Арноудың «Қуыршақшы» шығармасында соғыс кезінде жабылған өндірістік орындардың бірінде Кловис бастаған жұмысшылар тобы наразылық білдіру кезінде оларды басу мақсатымен жаппай төбелес басталып кетеді. Сонда басынан қорғасын дүрбімен ұрылған Кловистің физиологиялық беріктігі сипатталған: *"It was lead pipe," he said, considering the cut on the forehead.. we was all lucky; we could all git away on our legs* [2, 137 б.].

Қазақ әдебиетіндегі батырлар жырындағы ержүрек ерлер үлгісін кейінгі көркем образдарда да өзінше ерекшелігімен жалғасын тапты. «Ботагөз» романында тарихи заман – патша отаршылдығына қарсы күрес кезеңіндегі ерлер берілген стереотипке сәйкес шымыр, жігерлі, «ел үшін туып, өлетін» азаматтар бейнесін С. Мұқанов шебер сипаттайды: Денесі талдырмаштау болғанмен Кенжетайдың бір кісіден таяқ жемейтін күші бар еді. Шанадан құлаған кезде «өлім біреу-ақ, алқымынан сығайын ба, бәлемді?»–деген ой түсіп кетті оған [4, 27 б.]. Патшаға қарсы төңкеріске жиналған ерлердің күштілігінің тудырған дауылы былай сипатталады: Әскердің хал-жайы да осылай болды. 27 февраль күні таңертең көтеріліске қатынасқан солдаттың, саны – он мыңдай еді, кешке – жүз мыңға жетті. Көтерілісті басуға жіберген солдаттардың көбі жұмысшыларға қосылып кетіп, мылтықтарының аузын пат-

ша үкіметінің қорғаушыларына қарсы бұрды. Революция оты қызды, революция дауылы көтерілді!.. [4, 338 б.]. Физиологиялық берік қылып табиғат жаратқан ерлердің әйелдерге қарағанда күштірек, мықтырақ екені туралы бұл маскулиндік стереотип екі ел әдебиетінде де сәйкестік тапты.

4) *«Ер адам – агрессияшыл / Men are aggressive»:*

Зерттеушілердің тұжырымына сәйкес, ерлер өздерінің гендерлік рөлдеріне сәйкес статусын, өзіне деген сенімділігін және үстемдігін арттыратын эмоцияларды сезінеді [5, 324 б.]. Беріге дейін жылау немесе көңілсіздігін білдіру ерлерге тән болып саналмаған, ал әйелдерге, керісінше, ашу-ызасын, агрессияны, оның ішінде балағаттау сөздерін қолдануға рұқсат етілмеген. Себебі көңілсіздік адамның осалдығы, шарасыздығын білдірсе, ашу-ыза, агрессия потенциямен пара-пар ұғым болып есептеледі [6, 163 б.]. «Қуыршақшы» романының бас кейіпкері Кловистің шығарманы оқу барысы бойы агрессиясының басым екенін байқауға болады. Ол агрессияның туындауына соғыс салдарынан жұмыссыз қалуы, бір баласының қаза табуы, екіншісінің ауылға қашып кетуі сияқты факторлар себеп болды деген ойдамыз. Мысалы, Гертидің иелік алуға ақша үнемдеп жүргенін білген Кловистің ашуланым, айқаймен жауап беруі: *“Do you reckon I don't know that?” he yelled, all jangled up somehow, the way he often was when he got home from work, especially after a good-sized stretch on overtime. Today he was angrier than she had ever seen him, and she remained silent, fiddling about the dinner getting to cover up her worry until he said at last [2, 653 б.] немесе жұмыссыз қалғандағы ашу-ызасын шығару сәмі: “So what?” Clovis interrupted, angry, more trigger-tempered lately than he had ever been. “Supposen they had a saved ever cent they could, never a penny fer cigarettes er beer. How long would it ha lasted now, through th changeover an a big strike like this? Th danged company called him back and let him work jist long enough to lose his unemployment; they done a heap that way, figeren a strike might maybe come.” [2, 1500].* Жазушы бейнелеген ішкі уайымын, наразылығын, жалпы эмоционалдық күйін агрессия арқылы білдіретін ер адам образы бұл әмбебап стереотипке дәлме-дәл сәйкес келді.

«Ботагөз» романындағы ер адамдарға да қызбалық мінез тән болғаны намысқа тигенде тез ашуланып, арасында дисфемиздерді қолдануынан белгілі. Ресей патшасы Николай II 1916 жылы 25 маусымда бірінші кезеңге 19-31 жас аралығындағы, екінші кезеңге 32-43 жас аралығындағы қазақтарды тыл жұмысына алу жарлығын шығаруы үлкен дау тудырды. Онымен қоса, ол азаматтардың тізімін дайындау әр ауыл болыстарына берілуі отқа май құйды, себебі олар пара берген бай балаларын жібермей, 18-ге толмаған кедей жігіттерін толды деп жіберген. Бұл жағдайға қарсы тұрған жігіттердің есебін алуға солдаттар жіберілген сәттегі қазақ жігіттерінің агрессиясын мына үзіндіден көруге болады: «Кім екенін өзіміз де білмейміз, әйтеуір, жақсылыққа жүрген адам емес. Жүрісі суыт. Түнделетіп қалаға тартып барады екен, әкеңнің аузын... Құдай қолға түсірді. Бәлемнің сазайын да бердік» [4, 249 б.]. Уездіктер де өз ашуларын ұрыс-айқайлары арқылы білдірген: «– Мерзавец!.. Шошқа!.. Тірідей көрге көметін ит!.. 250 статьямен айыптап, губернатор жан-жаққа телеграмма берді... «Ұстаған жерде ат!» деп. Қолға түссе қойдың мүйізіне бұрап тығар ем!.. Міне, маған губернатордың телеграммасы!..» [4, 290 б.]. Бұл агрессияның туындауына себеп болған фактор – патшаға қарсы тұрған қазақтың оқыған жігіті Асқар.

«Ер адам – дөрекі, өрескел / Men are rude»:

Ер адамға қатысты бұл негативті гендерлік стереотип ер адамның агрессияшыл, тік мінезді, қатыгез сияқты мінездері негізінде қоғам санасында қалыптасқан. Ағылшындық «джентльмен» ұғымы американдық әдебиеттің де орталық концептісі болуына орай, бұл стереотип американдықтарға тән болмау керек. Джентльмен – сыпайы, әдепті, немесе мейірбан адам. Әйелдердің көзқарасы бойынша, олардың сырт келбеті мен ішкі жан дүниесі үйлесімде болуы керек, яғни сымбатты да сыпайы, мейірімді азамат. Дегенмен, «Қуыршақшы» романында ер адам дөрекілігі, әсіресе әйел қатынасына, өткір бейнеленген. Мыса-

лы, *Clovis stuck his head around the door: "Don't pay no attention to that fool woman," he said, "shooten her lip like she owned the world—big-headed cause she's saved some money. Close tu ten thousand dollars they've saved ..."* He stopped, blinking at the sum [2, 1406], үзіндісінен бөтен адамдардың алдында әйелінің ой-пікіріне күліп, оны ақымақ деп кемсітуі арқылы Кловистің дәрежелігін көреміз. Бұл дәрежелік көбінесе ұрыстарда, оның өтемдігіне әлсіздік танытылғанда агрессия негізінде туындайды.

С. Мұқанов бейнелеген ер адамдардың арасында бұл стереотипке сай келетіні де, келмейтіні де бар. Қазақ дүниетанымында ер адамдар дәрежелігі білім мен тәрбие деңгейінің көрсеткіші болып табылады. Осыған байланысты тәрбиеден тайған, таққа ұмтылған бай-болыстардың дәрежелігі қазақ шығармаларында кездескенімен, «Ботагөз» романының оқыған, тәрбие көрген жас кейіпкері Асқардың әдептілігі ерекше кескінделген. Мәселен, *Асқардың көзін тәтті қуырдақ емес – Ботагөз тартты. Бірақ ол өз сезімімен өзі қатты күресіп, Ботагөзге қарамауға, қараса азғаларына сездірмеуге, көзқарасынан Ботагөзге ой түсірмеуге тырысты. Сондай арпалысқан сезімнің толқынына батып отырып, қуырдақтың қалай желініп болғанын білмей де қалды. Бірақ көз жаңылғанмен, қол мен ауыз жаңылған жоқ. Сыбағалы тамақтан аш, құр қалған жоқ. Ботагөздің магниті тартқан көзді зорлықпен басқа жаққа аударып отырып, қуырдаққа мейлінше тойды* [4, 19 б.], шығарма үзіндісі Асқардың Ботагөздің өзіне, жасына, отбасына сыпайылық танытуы көрінісін көрсетеді. Оның бұл еркешелігін басқалары да байқаған: «Әдепті жігіт екен» деген ой туды Айбаласа, «Еркемнің бағына осындай біреуі кез келсе...» деп ойлады ол [4, 21 б.].

«Ер адам ешқашан жыламайды / Real men never cry»:

Ер ешқашан көз жасын көрсетпеген стереотипі – ежелден келе жатқан дәстүрлі маскулиндік стереотиптердің бірі. Бұл стереотип екі романдағы да ерлер бейнесімен сәйкестігін тапты. «Қуыршақшы» романындағы Кловистің қайтыс болған баласын еске алғып сөзін жылап кетпес үшін тоқтатқан көрінісі: *She never asked him to finish what he had started to say; the boy who had been a soldier wouldn't cry over a few black eyes* [2, 1462 б.] дәлел болса, «Ботагөз» романындағы Сағитты кішкентайынан оқытып адам қылған Асқар түрмеден босап шыққанда, көз жасын тыя алмаған жігітке айтқан: *Жылама, ұят болады!—деді Асқар,— жігіт кісі жылама болар!..* [4, 455 б.] деген жолдары растайды. Демек, ер адамға жылаудың жараспауы, оның эмоциясын агрессия арқылы шығаруы сияқты маскулиндік-эмоционалдық таптаурындар американдық және қазақ ер адамдарына сәйкес келуін әдеби шығармалар негізінде анықтадық.

5) «Ер адам сырт келбетіне мән бермейді / Men care less about their physical appearance»: Әлемдік дүниетанымда бет-әлпетке, сырт-келбетке, дене бітімі мен киім киіске ерекше мән беру, өзін-өзі күтіну ерлерге емес, әйелдерге тән деген стереотип ертеден қалыптасып қалған. Берілген стереотипке сай келмейтін ер адамдарды нормадан ауытқыған деп қабылданатынын кейінірек пайда болған «метросексуал» ұғымының ақ байқай аламыз. Өздерінің сырт-келбеттеріне мән беру ерлердің табиғатына жат деген ұғым әмбебап стереотип болғанымен, әр ұлт пен мәдениетте ол әрқалай көрініс табады. Мысалы, ХХ ғасырдағы америкалықтар сырт-келбеттеріне әйелдерден кем емес көңіл бөлгені белгілі. Бұл ХХ ғасырдың 20-жылдарында бірінші дүниежүзілік соғыстан кейінгі карнавалды өмір сүру салтына жаппай қызығушылықты сипаттайтын «джаз ғасыры» деп аталатын дәуірден бастау алады. Оған қоса, америкалықтар сыр келбеттері мен ішкі жан дүниелері үйлескен «дженгельмендер» кейінде дүниежүзіне мәлім. Бұл гендерлік стереотипті Х. Арноу да «Қуыршақшы» романында растайды. Жалпы романды оқу барысында бас кейіпкер Кловистің сырт-келбетіне зор маңыз беретіні қайталай ерекшелене бейнеленген: *Clovis as always was neat and clean, for, as he said, he couldn't go around looking like a tramp when he hauled coal. The overalls of her starching were ironed to the smoothness of glass, cuffed neatly above his*

clean and mud-free shoes, and the new red and black checked woolen shirt he'd bought only three or four weeks before was clean with all its buttons [2, 93 б.]. Роман контекстіне екінші дүниежүзілік соғыс негіз болғандықтан, ауылдық жер тұрғындарының нашар материалдық жағдайы сипатталған. Осындай жағдайдың өзінде, Кловистің бар киімінің таза, әрі тік қырлы болғанын, жаңа киім алуды қалауы Гертимен болған мына диалогта айқын көрініс табады: *"Did you wash this thing, Gertie? It looks like a bitch had had her pups on it, an raised em there"...* *"I wish t'goodness I'd a bought me a new jumper," he complained. "It's bad enough to go looken like a piece a pore white trash th'outbein' dirty into th bargain"* [2, 221 б.].

Қазақ әдебиетінде ер адамдардың кескін-келбеттері еңсегей бойлы, кең маңдайлы, апай төсті, өткір тісті, жуан білекті, қапсағай денелі, қынай белді, темірдей саусақты сияқты көркем құралдармен шебер бейнеленген. Қазақ азаматарының шымырлығы, мықтылығы осылай сипатталғанымен, «Ботагөз» романында ер адамның сыр-келбетіне мән беру көрінісі байқалмайды. Сәбит Мұқановтың романында басым Асқар, Амантайлардың ішкі дүниесі, ішкі толғанысы, ойлары берілген, мәселе жазушының тілінде емес, себебі осы романдағы Ботагөз бейнесі болсын, оның тағы бір біртуар шығармасы «Сұлушаш» романында да қыздың бейнесін ерекше оралымды тілмен шебер бейнелеген болатын. Негізгі себеп ол қазақ ділінде, ер азаматтың келбеті емес, әрдайым ісі, әрекеті маңызды болған. Бұл деректі ХХ ғасырдағы қазақ әдебиеті де растайды. «Ботагөз» романында ер адамның киім-киісі сипатталған бір ғана сахна берілген: *Орысша киінген жігіт – Досанов Асқар еді* [4, 8 б.]. Бұл да Асқардың оқыған жігіт екенін, орыс училищесінде білім алғанын ерекшелеп атап өту мақсатымен қолданылған. Жалпы, қазақ әдебиетінде ерлердің киімдерін сипаттау оқырманның назарын оның материалдық жағдайына не осы мысалдағыдай белгілі бір ерекшелігіне аударту үшін қолданылады.

б) *«Ер адам – полигамды / Men are naturally polygamous»:*

Ер адамдар табиғатынан полигамды болып келеді деген стереотип – әмбебап гендерлік стереотиптердің бірі. Полигамия – бұл көпнекелілік, ерлерге қатысты олардың бір емес, бірнеше әйелдерге қызығушылығы, бірнеше әйел алу құбылыстары болып саналады. Х. Арноу шығармасында бұл жағдай мүлдем суреттелмегені американдық отбасыларға көпәйелділіктің тән емес екенін айғақтайды. Ал «Ботагөз» романында орын алған ер адамдардың полигамдылығы өзекті мәселелердің бірі болып табылады. Өткен ғасырларда қазақ қоғамында «тоқал алу», «әмеңгерлік» (ағайындылардың бірі қайтыс болса, екіншісінің жесір жеңгесін әйелдікке алу салты) сияқты салттар қазақ халқының қалыпты тұрмыстық өмірін сипаттайды. Негізінен, бірнеше әйел алу салты сол кездегі қыз-келіншектердің мүддесін қорғаудан туындаған. Ұлттық мүдде әйел адамдар бойындағы қызғаныш сезімінен жоғары тұрған. Тоқал алу құбылысын тек нәпсіқұмарлықпен байланыстыру сияқты сыңаржақ көзқарас, мәселенің ішкі мәнін терең түсінуге мүмкіндік бермесі хақ. Мұның астарында құлаққа әбден сіңген «қазақ байыса қатын алады» деген түсініктен шығатын мал-дәулетті шашу емес, көшпелі өмір қажеттілігінен туындаған текті сақтау, ұрпақ қамы, ұлт мүддесі, ел болашағы сияқты ұлы мұраттар жатқаны аңғарылады. Мысалы, *Бәйбішем қартайды, өзің білесің. Ортаншы әйелім аздап сырқат. Кіші әйелімді шаруаға керек деп алып ем, кедейдің қызы еді, салақтау адам. Енді жас болса жер ортаға келді. Тәңірі перзент берсе далаға тастамаспын. Ол үшін емес, өзімді күту үшін бас-сирағы дұрыс адам тауып алайын деп ем, қолдан баулитын жастау!..* [4, 128 б.] деген Итбай болыстың сөзі осы мәселенің теріс жағын дәлелдейді. Қазақ қоғамында көп әйел алушылықтың болғаны жасырын емес, әрі оның жоғарыда атап өтілгендей себептері болды, ал «Ботагөз» романында С. Мұқанов жасы келген байлардың жас қыздарды тоқал алуға деген ұмтылыстарын, кедей шаруалардың қыздарын қалыңға бай-болыстарға «сату» мәселелерін қозғады. ХХ ғасыр қазақ ер адамдарына «полигамды» стереотипінің сай келуінде бірінші кезектегі маңызды рөлді дін ойнайды. Ислам үйленетін әйелдер санын төртеумен шектеген және олардың бәріне бірдей

адал болу шарты қойылған. Көп әйелге үйлену мәселесін ислам тек орынды себептерге байланысты, белгілі бір жағдайларды түзеу мақсатында ғана жол берген. Ол соғыс кезінде ер адамдар майданда опат болған жағдайда, яғни әйелдердің көбі қамқоршысыз қалғанда, кейде әйелдің денсаулығына байланысты (созылмалы ауру, бедеулік) кедергілерде жеңіл жүріске тосқауыл қою мақсатында ер адамға тоқал алуға рұқсат етіледі, әрі тоқалы бәйбішесімен тең құқылы болып табылады [7, 62 б.]. Десе де, дәстүрлі қазақ қоғамында бәйбішенің өзге әйелдерден шоқтығы биік болғанын атап өткеніміз жөн және шарифат рұқсат еткен полигамиялық некенің белгіленген өзіндік қатаң тәртібі болған. Ешбір себепсіз бірнеше әйел алу қатардағы жай еркектер үшін оңайға тимеген. Бұл туралы Колгейт университетінің профессоры (АҚШ) М.Б. Олкотт қазақтардың көбі жалғыз әйел алды, екі және одан көп әйел алғандар сирек кездеседі, өйткені қазақ дәстүріне сәйкес әр әйелдің өз отауы болуға тиіс, сондықтан көп әйел алу бай адамдардың ғана үлесіне тиді деп жазады [8, 3-27 бб.]. Демек, бірнеше әйел мен бала-шағаны асырауға ауқаты жеткен ерлер көп әйел ала білген.

XX ғасырдың америкалық және қазақ көркем шығармалары негізінде маскулиндік стереотиптерге жасалған талдау бойынша өте қызықты және маңызды қорытындылар жасалды. Табиғи түйсік өзгермесе де, қоғам өзгереді, сол себепті ер адамның әлеуметтенуі – тұрақты константа емес. Талдау барысында америкалық және қазақ ер адамдарына көркем образдарға тоқталу қай маскулиндік стереотиптер сәйкес келетінін, қайсысы келмейтінін және оған әсер еткен факторлар анықталды.

Жалпы, ер адамның қоғамдағы орны және оған қатысты маскулиндік стереотиптердің таралуы өзара тығыз байланысты ішкі жүйелер нәтижесінде пайда болды. Олар – ер адам физиологиясы, мінез-құлқы, ерекшелігі және қызметі. Табиғатынан физиологиялық берік ер адамға ауыр физикалық жұмыстар сай келеді, мұндай мықты адамға жұмсақ мінезді болу жараспайды, агрессия, қатыгездік, немқұрайлылық, басыңқы рөл тән дегендей осылайша әмбебап ер адамның рөлі анықталып, сәйкесінше маскулиндік стереотиптер таратылады. Бірақ осы ішкі факторлармен қоса, тарихи кезең, ондағы тарихи жағдай, ұлттық дүниетаным, діл, мәдениет, тәлім-тәрбие, қоғам секілді сыртқы факторлар әр заманда, әр ұлтта, әр қоғамдағы ер адамдарды бір-бірінен ерекшелейтініне көз жеткіздік.

XX ғасыр ер адам мен әйел адамдардың арасындағы қарым-қатынаста құндылық жүйесінің өзгерген дәуірі болып есептеледі. Америкада еуропеизация орын алды, ол мәдениеттің, кейін американдық ер адамның да феминизациясымен байланыстырылды. Бірақ америкалық мәдениет басым патриархалды болды. Ковбой, батыл шериф гипермаскулиндік қасиеттерді білдірді. Ондай қасиеттерге күш, батылдық, жігерлік, тәуекелге бел буушылық, қаталдық және т.б. жатады.

М.В. Золотухинаның ойынша, «американдық ер адамдарға бәсекемен тікелей байланысты ерекшеліктер тән. Ондай қасиеттерге кеудемсоқтық, әміршілдік, үстемдік, мансапқорлық, тәуелсіздік, өзіне сенімділік, өзін-өзі бақылау, белсенділік, жасампаздық, күш, экономикалық жетістікке жету қабілеті, батылдық, қатал мінез, логикалық ойлай білу жатады. «Өзін-өзі жасаған» (self-made man) ер адам ерекше бағаланады» [9].

Қазақ қоғамы да – патриархалды. Бұған XX ғасырдағы «Ботагөз» романында бейнеленген ер адам образдары арқылы көз жеткізуге болады. Қазақ ер азаматтарына асқан намысқойлықтың тән екенін, ар-намысқа зор мән беретінін ерекше атап өту керек. Қазақ халқы ер адамды аса бағалаған, қастерлеген. Оған тән ақылдылық, пысықтық, батырлық, өткірлік, қайсарлық және т.б. қасиеттер қазақ ұлттық мәдениеті аясында ер адам бейнесін қалыптастырады.

Осылайша, әмбебап маскулиндік стереотиптер барлық халыққа, мәдениетке ортақ болса да, әр халықтың, мәдениеттің танымына, діні мен діліне, болмысына қарай көрініс табуы бірдей емес екені дәлелденді.

Әдебиеттер тізімі

- 1 Психология. Словарь / под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. 2-е изд., испр. и до. Москва: Политиздат, 1990. – С. 201.
- 2 Arnow H.S. The Dollmaker [Electronic resource]. - URL: https://bookfrom.net/harriette-simpson-arnow/49728-the_dollmaker.html (Accessed: 19.01.2020)
- 3 Арғынбаев Х. Қазақтың отбасылық дәстүрлері. – Алматы: Қайнар, 2005. – 216 б.
- 4 Мұқанов С. Ботагөз: Үш бөлімді роман. – Алматы: Жазушы, 1989. – 480 б.
- 5 Введение в гендерные исследования: учебное пособие / Под ред. И.А. Жеребкиной. – Харьков, СПб.: Алетейя, 2001. – Ч. 1. – С. 708.
- 6 The handbook of language and gender / edited by J.Holmes, M.Meyerhoff. – Blackwell Publishing Ltd., Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 2003. – P. 763.
- 7 Шоқым Г.Т. Қазақ тіл білімінің гендерлік тұғыры. – Алматы [б.и.], 2007. – 512 б.
- 8 Olcott M.B. The Kazakhs. – Stanford, 1987. – P. 341.
- 9 Золотухина М.В. Американский мужчина – новое в роли отца и мужа // Мужчина и женщина в современном мире: меняющиеся роли и образы. - Москва, 1999. – Т.1. – С. 290.

А.Б. Сатбаева

*Карагандинский государственный университет имени академика
Е.А. Букетова, Караганда, Казахстан*

Маскулинные стереотипы в американской и казахской литературе XX века

Аннотация. В статье рассматривается одна из актуальных проблем – репрезентация гендерных отношений в литературе. Особое внимание в гендерном исследовании уделялось исследованию маскулинности на основе казахской и американской литературы. Проанализировалось, насколько мужские образы в реалистических произведениях соответствуют самым распространенным универсальным маскулинным стереотипам. В результате выяснилось, что особенности американских и казахских мужчин, их различия по маскулинным стереотипам связаны с такими факторами, как ментальность, культура, история, политика, религия и национальная философия.

Ключевые слова: гендерные отношения, гендерные исследования, маскулинность, маскулинные стереотипы, менталитет, национальная философия.

A.B. Satbayeva

E.A. Buketov Karaganda State University, Karaganda, Kazakhstan

Masculine stereotypes in American and Kazakh literature of the XX century

Abstract. The article deals with representation of one of the topical problems –gender relations in literature. Special attention in the gender study was paid to research of masculinity based on Kazakh and American literature. It was analyzed whether male images in realistic literary works correspond to universal masculine stereotypes that are widely spread and stick with people. As a result, it turned out that the characteristics of American and Kazakh men, their differences in masculine stereotypes are associated with factors such as mentality, culture, history, politics, religion and national philosophy.

Keywords: gender relations, gender research, masculinity, masculine stereotypes, mentality, national philosophy.

References

- 1 Psihologia. Slovar / pod obsch. red. A.V.Petrovskogo, M.G.Iaroshevskogo. 2-e izd., 1spr. 1 do. [Psychology. Dictionary / under the General editorship of V. Petrovsky, M. G. Yaroshevsky. 2nd ed] (Moscow: Politizdat, 1990, 201 p.). [in Russian]
- 2 Arnov H.S. The Dollmaker [Electronic resource] Available at: https://bookfrom.net/harriette-simpson-arnov/49728-the_dollmaker.html (Accessed: 19.01.2020).
- 3 Arǵynbaev H. Qazaqtıń otbasılyq dástúrleri [Family traditions of the Kazakhs]. (Almaty, Qanar, 2005, 216 p.). [in Kazakh]
- 4 Muqanov S. Botagóz: Úsh bólimdi roman [Botagoz: a novel in three parts] (Almaty, Jazýshy, 1989, 480 p.). [in Kazakh]
- 5 Vvedenie v gendernye issledovaniia: ýchebnoe posobie / Pod red. I.A.Jerebkinoi [Introduction to gender studies: a textbook / Ed. I. A. Zherebkina] (Harkov, Aletena, 2001, 708 p.).
- 6 The handbook of language and gender / edited by J.Holmes, M.Meyerhoff. – Oxford: Blackwell Publishing Ltd., 2003. – 763 p.
- 7 Shoqym G.T. Qazaq til biliminiń genderlik tuǵyry [Gender position of Kazakh linguistics] (Almaty [b.i.], 2007. 512 p.).
- 8 Marta Olcott. The Kazakhs. – Stenford, 1987. – P. 341.
9. Zolotyhina M.V. Amerikanskii mýjchina – novoe v roli ottsa i mýja // Mýjchina i jenschina v sovremennom mire: meniaýschiesia roli i obrazy [American man-new in the role of father and husband // Man and woman in the modern world: changing roles and images] (Moscow, 1999, V.1. 290 p.). [in Russian]

Автор жайлы мәлімет:

Сатбаева А.Б. – шет тілдер факультеті, аударма теориясы мен практикасы кафедрасының оқытушысы, Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, Қарағанды, Қазақстан.

Satbayeva A.B. – Teacher of Theory and Practice of Translation Department, Faculty of Foreign languages, E.A. Buketov Karaganda State University, Karaganda, Kazakhstan.

**«Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысы.
Филология сериясы» журналында мақала жариялау ережесі**

1. Журналдың мақсаты. Филология ғылымдарының өзекті мәселелерін, тіл және әдебиетті оқыту әдістемелерін және де ғылыми конференциялардың ең маңызды материалдарын, библиографиялық шолу мен сын пікірлерді көрсететін әдебиеттану және тілтану саласындағы мұқият тексеруден өткен ғылыми жұмыстарды жариялау.

2. Журналда мақаланы жариялаушы автор Ғылыми басылымдар бөліміне (*мекенжайы: 010008, Қазақстан, Нұр-Сұлтан қаласы, Қ.Сәтпаев көшесі, 2, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, Бас ғимарат, 402 кабинет*) қолжазбаның қол қойылған бір дана қағаз нұсқасын тапсыру және **Word** форматындағы электронды нұсқасын **vest_phil@enu.kz** электрондық поштасына жіберу қажет. Қағазға басылған мақала мәтіні мен электронды нұсқасы бірдей болулары қажет. Мақаламен бірге автордың жұмыс орнынан алынған **Ілеспе хат** та тапсырылуы қажет. Мақалалар **қазақ, орыс, ағылшын** тілдерінде қабылданады.

3. Авторлардың редакцияға мақалаларды жіберуі «Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің Хабаршысында» басуға және шет тіліне аударып, қайта басуға келісімін білдіреді. Автор мақаланы редакцияға жіберу арқылы өз туралы мәліметтің дұрыстығына, мақала көшірілмегендігіне (плагиаттың жоқтығына) және басқа да заңсыз көшірмелердің жоқтығына, барлық көшірмелердің, кестелердің, сұлбалардың, иллюстрациялардың тиісті түрде рәсімделгеніне кепілдеме береді.

4. Ұсынылатын мақала көлемі (жекедеректер мен әдебиеттер тізімін қоса):
- мақалалар үшін - 8 беттен 16 бетке дейін;
- сын пікірлер (монографияға, кітапқа) және конференция туралы пікір - 6 дан 12 бетке дейін.

5. Мақалаға қойылатын талаптар:

- **Microsoft Word** (docx) форматындағы файлда;
- **Times New Roman** шрифінде;
- жақтау жолағы 2x2x2x2;
- 1,5 жоларалық интервалы;
- 14 кегл;
- мәтінді жақтау көлеміне сәйкестендіру керек;
- Әрбір азатжол қызыл сызықтан басталуы қажет (1 см шегініс);
- **транслитерация** Library of Congress (LC) жүйесінде жасалуы керек.

Мақаланың құрылымы:

XҒТАР <http://grnti.ru/> - бірінші жолдың сол жақтауында;

Автор(лар)дың аты-жөні – жолдың ортасында **қою әріппен** жазылады;

Мекеменің толық атауы, қаласы, мемлекеті (егер авторлар әртүрлі мекемелерде жұмыс істесе, онда автордың тегі мен тиісті мекеменің қасында бірдей белгіше қойылады) Автор(лар)дың **E-mail-ы** – жақша ішінде (*курсивпен*);

Мақала атауы – жолдың ортасында (жартылай қою кіші әріппен жазылады)

Аңдатпа – (100-200 сөз) формуласыз, мақаланың атауын мейлінше қайталамауы қажет; әдебиеттерге сілтемелер болмауы қажет; мақаланың құрылысын (кіріспе, зерттеу әдіснамасы мен әдістемесі, зерттеу нәтижелері, қорытынды) сақтай отырып, мақаланың қысқаша мазмұны берілуі қажет.

Түйін сөздер («Түйін сөздер» сөз тіркесі **жартылай қоюмен** белгіленеді) (5-8 сөз немесе сөз тіркестері) - Түйін сөздер зерттеу тақырыбын өте дәл бейнелеу керек, сонымен қатар, ақпараттық-ізвестіру жүйелерінде мақаланы жеңіл табуға мүмкіндік беретін мақала мәтінінің терминдерін және де басқа маңызды ұғымдарды қамтуы қажет.

Мақаланың негізгі мәтіні кіріспені, мақсат пен міндеттерді қоюылуын, зерттеу тақырыбы бойынша жұмыстардың шолуын, зерттеу әдістерін, нәтижелері/талқылауы,

қорытынды қамтуы қажет (жоларалық интервал - 1, азат жол «қызыл жолдан» - 1 см, беттеу жолағы – еніне сай жасалады).

Кестелер, суреттер – аталғаннан кейін орналастырылады. Әр иллюстрация қасында оның аталуы болуы қажет. Сурет айқын әрі сканерден өтпеген болуы керек.

Мақаладағы формулалар тек мәтінде оларға сілтеме берілсе ғана нөмірленеді.

Жалпы қолданыста бар аббревиатуралар мен қысқартулардан басқаларына міндетті түрде алғаш қолданғанда түсініктеме берілуі қажет.

Қаржылай көмек туралы ақпарат бірінші бетте көрсетіледі.

Әдебиеттер тізімі. Мәтінде әдебиеттерге сілтеме тікжақшаға алынады. Мәтіндегі әдебиеттер тізіміне сілтемелердің нөмірленуі мәтінде қолданылуына қатысты жүргізіледі: мәтінде кездескен әдебиетке алғашқы сілтеме [1, 153 б.] арқылы, екінші сілтеме [2, 185 б.] арқылы т.с.с. жүргізіледі. Мақаланың негізгі мәтініндегі кітапқа сілтеме қолданылған беттерді көрсету керек (мысалы, [1, 45 б.])

Жарияланбаған еңбектерге сілтемелер жасалмайды. Сонымен қатар, рецензиядан өтпеген басылымдарға да сілтемелер жасалмайды (әдебиеттер тізімін, әдебиеттер тізімінің ағылшынша әзірлеу үлгісін төмендегі мақаланы рәсімдеу үлгісінен қараңыз).

Мақала соңындағы әдебиеттер тізімінен кейін библиографиялық мәліметтер орыс және ағылшын тілінде (егер мақала қазақ тілінде жазылса), қазақ және ағылшын тілінде (егер мақала орыс тілінде жазылса), орыс және қазақ тілінде (егер мақала ағылшын тілінде жазылған болса) беріледі.

Авторлар туралы мәлімет: аты-жөні, ғылыми атағы, қызметі, жұмыс орны, жұмыс орнының мекенжайы, телефон, e-mail – қазақ, орыс және ағылшын тілінде толтырылады.

6. Қолжазба мұқият тексерілген болуы қажет. Техникалық талаптарға сай келмеген қолжазбалар қайта өңдеуге қайтарылады. Қолжазбаның кейін қайтарылуы, оның журналда басылуына жіберілуін білдірмейді.

7. Электронды корректурамен жұмыс істеу. Ғылыми басылымдар бөліміне түскен мақалалар жабық (анонимді) тексеруге жіберіледі. Эксперттер ұсынылған мақалаға оның жариялау мүмкіндігі, жақсарту қажеттілігі немесе қабылданбауы туралы дәлелді қорытындысын қамтитын жазбаша сын пікір береді. Жарамсыз деп таныған мақала қайтара қарастырылмайды. Мақаланы түзетуге ұсыныс берген жағдайда авторлар үш күн аралығында мақаланың корректурасын жіберу керек. Мақаланың түзетілген нұсқасы мен автордың рецензентке жауабы редакцияға жіберіледі. Оң сын пікірлер алған мақалалар оларды талқылау және басылымға бекіту үшін журналдың редакциялық алқасына ұсынылады.

Журналдың басылым жиілігі: жылына 4 рет.

8. Төлемақы. Басылымға рұқсат етілген мақала авторларына келесі реквизиттер бойынша төлем жасау қажет (ЕҰУ қызметкерлері үшін - 4500 теңге; басқа ұйым қызметкерлеріне - 5500 теңге).

Реквизиттер:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кнп 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кнп 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кнп 859. - за статью

«Мақала үшін, автордың АТЫ-ЖӨНІ»

Provisions on articles submitted to the journal “Bulletin of the L.N. Gumilyov Eurasian National University. Philology Series”

1. Goal of the journal. Publication of carefully selected original scientific papers in the fields of literary studies, linguistics, reflecting the actual problems of philology, language and literature teaching methods, most significant proceedings of scientific conferences, bibliographic summaries and reviews.

2. An author who wishes to publish a paper in the journal must submit the paper in one hard copy (printed version), signed by the author, to the scientific publication office (at the address: 010008, the Republic of Kazakhstan, Nur-Sultan, Satpayev St., 2. The L.N. Gumilyov Eurasian National University, Main Administrative Building, Office 402) and by e-mail **vest_phil@enu.kz** in **Word** format. At the same time, strict compliance between Word-version and the hard copy is required. And also the authors need to submit a cover letter.

Language of publications: Kazakh, Russian, English.

3. Submission of papers to the scientific publication office means the authors' consent to the right of the Publisher, the L.N. Gumilyov Eurasian National University, to publish papers in the journal and their re-publication in any foreign language. By submitting the text of the paper for publication in the journal, the author guarantees the correctness of all information about themselves, lack of plagiarism and other forms of unauthorized use in the article, proper formulation of all borrowings of text, tables, diagrams, and illustrations.

4. The recommended volume of the paper (including metadata and references):

- for papers – between 8-16 pages;
- for reviews (of monographs, books), reviews on conferences – between 6-12 pages.

5. Text formatting requirements:

- Microsoft Word file format (docx);
- Times New Roman font;
- the size of the fields 2 * 2 * 2 * 2;
- line spacing 1,0;
- size 14;
- text alignment in width;
- each paragraph beginning with the main line (indent 1 cm);
- transliteration is carried out according to the Library of Congress (LC) system.

Structure of the article:

IASTI <http://grnti.ru/> – first line, left

The content of the metadata about the author (see Рәсімдеу үлгісі / Paper template)

Initials and Surname of the author (s) – center alignment, italics

Full name of the affiliation, city, country (if the authors work in different organizations, you need to put the same icon next to the name of the author and the corresponding organization)

Author's e-mail (s) – in brackets (italics)

Paper title – center alignment (bold)

Abstract (100-200 words) must not contain formulas or repeat the content of the paper; it must not contain bibliographic references; it must reflect the summary of the paper, preserving the structure of the paper – introduction, methodology and research methods, research results, conclusion.

Key words (the phrase «Keywords» is bold) (5-8 words/word groups). Keywords must be extremely accurate to reflect the subject area of the study, include terms from the text of the paper and other important concepts that make it possible to facilitate and expand the possibilities of finding the paper by means of an information retrieval system).

The main text of the paper must contain an introduction, setting goals and objectives, a review of works on the research topic, research methods, results / discussions conclusion / conclusions – line spacing – 1, «main line» indent – 1.25 cm, justified alignment.

Tables, figures must be placed after the mention. Each illustration must be followed by the inscription. Figures should be clear, clean, and unscanned. Only those formulas referenced in the text are subjected to numbering.

All abbreviations and shprttenings, with the exception of obviously well-known, must be decoded when first used in the text.

Information about the financial support of the work is indicated on the first page in the form of a footnote.

References. In the text, references are indicated in square brackets. References must be numbered strictly in the order of mention in the text. The first reference in the text to a reference must have the number [1, 153 p.], the second – [2, 185 p.], Etc. The reference to the book in the main text of the article should be accompanied by an indication of the pages used (for example, [1, 45 p.]). Links to unpublished works are not allowed. Undesirable references to unlicensed publications are not recommended (examples of the description of the list of references, descriptions of the list of references in English, see below in the sample article).

At the end of the paper, after the list of references, it is necessary to indicate bibliographic data in Russian and English (if the paper is in Kazakh), in Kazakh and English (if the paper is in Russian) and in Russian and Kazakh (if the paper is in English language).

Information about the authors: last name, first name, patronymic, scientific degree, position, affiliation, full business address, telephone, e-mail – in Kazakh, Russian and English.

6. The manuscript must be carefully verified. Non-compliant manuscripts will be returned for revision. Returning for revision does not mean that the manuscript has been accepted for publication.

7. Work with electronic proofreading. Papers submitted to the Department of Scientific Publications (editing office) are sent for anonymous review. Experts give a written review of the submitted paper with a reasoned conclusion about the possibility of its publication, the need to send for revision or (rejection) of the paper. Papers that have received a negative review are not accepted for reconsideration. Authors should, within three days, send the proofreading of the paper if it is decided to finalize the paper. Corrected versions of papers and the author's response to the reviewer are sent to the editor. Papers with positive reviews are submitted to the editorial board of the journal for discussion and approval for publication.

Periodicity of the journal: 4 times a year.

8. Payment. Authors who have received a positive opinion on publication must pay to the following banking details (for ENU employees – 4,500 KZT, for outside organizations – 5,500 KZT).

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«For the publication, Name of the author»

Положение о рукописях, представляемых в журнал «Вестник Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева. Серия Филология»

1. Цель журнала. Публикация тщательно отобранных оригинальных научных работ в области литературоведения и языкознания, отражающих актуальные проблемы филологических наук, методы преподавания языка и литературы, а также наиболее значимые материалы научных конференций, библиографические обзоры и рецензии.

2. Автору, желающему опубликовать статью в журнале, необходимо представить рукопись в твердой копии (распечатанном варианте) в одном экземпляре, подписанном автором, в Отдел научных изданий (по адресу: 010008, Казахстан, г. Нур-Султан, ул. Сатпаева, 2, Евразийский национальный университет им. Л.Н. Гумилева, Учебно-административный корпус, каб. 402) и по e-mail vest_phil@enu.kz. При этом должно быть строго выдержано соответствие между Word-файлом и твердой копией. Также авторам необходимо предоставить **сопроводительное письмо**.

Язык публикаций: казахский, русский, английский.

3. Отправление статей в редакцию означает согласие авторов на право Издателя – Евразийского национального университета им. Л.Н. Гумилева – публикации статей в журнале и переиздания их на любом иностранном языке. Представляя текст работы для публикации в журнале, автор гарантирует правильность всех сведений о себе, отсутствие плагиата и других форм неправомерного заимствования в рукописи, надлежащее оформление всех заимствований текста, таблиц, схем, иллюстраций.

4. Рекомендованный объем (включая метаданные и список литературы):

- для статей – от 8 до 16 страниц;
- для рецензий (на монографии), отзывов о конференциях – от 6 до 12 страниц.

5. Требования к форматированию текста:

- формат файла Microsoft Word (docx);
- шрифт Times New Roman;
- размер полей 2*2*2*2;
- междустрочный интервал 1,0; – кегль 14;
- выравнивание текста по ширине;
- каждый абзац должен начинаться с красной строки (отступ 1 см);
- транслитерация осуществляется по системе Library of Congress (LC).

Схема построения статьи:

ГРНТИ <http://grnti.ru/> – первая строка, слева

Содержание метаданных об авторе (см. Рәсімдеу үлгісі/Образец оформления статьи/ Template)

Инициалы и фамилия автора(ов) – выравнивание по центру (начертание курсивом)

Полное наименование организации, город, страна (если авторы работают в разных организациях, необходимо поставить одинаковый значок около фамилии автора и соответствующей организации)

E-mail автора(ов) – в скобках (начертание курсивом)

Название статьи – выравнивание по центру (начертание полужирным)

Аннотация (100-200 слов) не должна содержать формулы, по содержанию повторять название статьи; не должна содержать библиографические ссылки; должна отражать краткое содержание статьи, сохраняя структуру статьи – введение, методологию и методику исследования, результаты исследования, заключение.

Ключевые слова (словосочетание «Ключевые слова» выделяется полужирным) (5-8 слов/словосочетаний). Ключевые слова должны предельно точно отражать предметную область исследования, включать термины из текста статьи и другие важные понятия, позволяющие об-

легчить и расширить возможности нахождения статьи средствами информационно-поисковой системы).

Основной текст статьи должен содержать введение, постановку цели и задач, обзор работ по теме исследования, методы исследования, результаты/обсуждение, заключение/выводы – межстрочный интервал – 1, отступ «красной строки» – 1,25 см, выравнивание по ширине.

Таблицы, рисунки необходимо располагать после упоминания. С каждой иллюстрацией должна следовать надпись. Рисунки должны быть четкими, чистыми, несканированными. В статье нумеруются лишь те формулы, на которые по тексту есть ссылки.

Все аббревиатуры и сокращения, за исключением заведомо общеизвестных, должны быть расшифрованы при первом употреблении в тексте.

Сведения о финансовой поддержке работы указываются на первой странице в виде сноски.

Список литературы. В тексте ссылки обозначаются в квадратных скобках. Ссылки должны быть пронумерованы строго по порядку упоминания в тексте. Первая ссылка в тексте на литературу должна иметь номер [1, 153 с.], вторая - [2, 185 с.] и т.д. Ссылка на книгу в основном тексте статьи должна сопровождаться указанием использованных страниц (например, [1, 45 с.]). Ссылки на неопубликованные работы не допускаются. Нежелательны ссылки на нерцензируемые издания (примеры описания списка литературы, описания списка литературы на английском языке см. ниже в образце оформления статьи).

В конце статьи, после списка литературы, необходимо указать библиографические данные на русском и английском языках (если статья оформлена на казахском языке), на казахском и английском языках (если статья оформлена на русском языке) и на русском и казахском языках (если статья оформлена на английском языке).

Сведения об авторах: фамилия, имя, отчество, научная степень, должность, место работы, полный служебный адрес, телефон, e-mail – на казахском, русском и английском языках.

6. Рукопись должна быть тщательно выверена. Рукописи, не соответствующие техническим требованиям, будут возвращены на доработку. Возвращение на доработку не означает, что рукопись принята к опубликованию.

7. Работа с электронной корректурой. Статьи, поступившие в Отдел научных изданий (редакция), отправляются на анонимное рецензирование. Эксперты дают письменную рецензию на представленную статью с мотивированным заключением о возможности ее опубликования, необходимости направить на доработку или (отклонении) статьи. Статьи, получившие отрицательную рецензию, к повторному рассмотрению не принимаются. Авторам в течение трех дней необходимо отправить корректуру статьи в случае принятия решения о доработке статьи. Исправленные варианты статей и ответ автора рецензенту присылаются в редакцию. Статьи, имеющие положительные рецензии, представляются редколлегии журнала для обсуждения и утверждения для публикации.

Периодичность журнала: 4 раза в год.

8. Оплата. Авторам, получившим положительное заключение к опубликованию, необходимо произвести оплату по следующим реквизитам (для сотрудников ЕНУ – 4500 тенге, для сторонних организаций – 5500 тенге):

Реквизиты:

- 1) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Банк ЦентрКредит»
БИК банка: КСЖВКЗКХ
ИИК: KZ978562203105747338
Кбе 16
Кпн 859- за статью

- 2) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «Bank RBK»
Бик банка: KINCKZKA
ИИК: KZ498210439858161073
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 3) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «ForteBank»
БИК Банка: IRTYKZKA
ИИК: KZ599650000040502847
Кбе 16
Кпн 859 – за статью

- 4) РГП ПХВ «Евразийский национальный университет имени Л.Н. Гумилева» МОН РК
АО «НародныйБанкКазахстан»
БИК Банка: HSBKKZKX
ИИК: KZ946010111000382181
Кбе 16
Кпн 859. - за статью

«За публикацию ФИО автора»

Редактор: Дихан Қамзабекұлы
Жауапты редактор, компьютерде беттеген: Гүлсім Базылхан

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
ХАБАРШЫСЫ. Филология сериясы.
- 2020. - 2 (131). - Нұр-Сұлтан: ЕҰУ. 152-б.
Шартты б.т. - 19,0 Таралымы - 25 дана
Электронды нұсқа: [http:// bulphil.enu.kz](http://bulphil.enu.kz)

Мәтін мазмұнына типография жауап бермейді.

Редакция мекенжайы: 010008, Қазақстан Республикасы,
Нұр-Сұлтан қаласы, Қ. Сәтбаев көшесі, 2.
Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті
Тел.: +7(7172) 709-500 (ішкі 31-413)

Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
баспасында басылды